

STUDII

SIMULAȚIA ÎN ACȚIUNE – NUMĂR DE ILUZIONISM
NOMINALIST-LEGAL

DOI: 10.24193/SUBBIur.64(2019).1.1
Published Online: 2019-03-18

Paul Vasilescu*

Rezumat: Codul civil român, din 2011, consacră mai multe articole simulației decât vechea legislație civilă, simultan cu apariția a paisprezece noi registre speciale dedicate publicității drepturilor. Contradicție în termeni? Având în vedere suportul legal, rămâne ca miza practică să dicteze dacă simulația civilă mai rămâne posibilă dincolo de nominalismului legal și de văzut la ce mai servește, în cele din urmă, acțiunea în simulație. Menținem ideea pe care am susținut-o și anterior, conform căreia acțiunea în simulație nu are, funcțional sau practic, vreun sens independent de interesul concret al reclamantului - de a promova, subsecvent, anularea, executarea, responsabilitatea civilă etc. Denunțarea doar a unei minciuni juridice nu urmărește nimic în sine întrucât dreptul (civil) nu este o căutare, cu orice preț, a adevărului.

* Facultatea de drept a Universității Babeș-Bolyai din Cluj, vpaul@law.ubbcluj.ro.

După actualizarea bibliografiei și revizuirea textului, prezenta lucrare preia, pentru esențial, ideile și forma materialului publicat inițial în M. NICOLAE, R. RIZOIU, L. TOMA-DĂUCEANU (coord.) – In honorem Valeriu Stoica. Drepturi, libertăți și puteri la începutul mileniului al III-lea, ed. Universul Juridic, București-2018, p. 714.

Cuvinte cheie: simulație, acțiune în simulație, inopozabilitate, opozabilitate, situația terților și a avânzilor cauză în raport cu simulația, simulație convențională.

LA SIMULATION EN ACTION OU L'ILLUSIONNISME DU NOMINALISME LEGAL

Bref. Le code civil roumain de 2011 consacre plus d'articles à la simulation que l'ancienne loi civile, simultanément avec la création de quatorze nouveaux registres spéciaux relatifs à la publicité des droits. Contradiction en termes ? Vu la monture légale, l'enjeu pratique demeure à déterminer si la simulation civile est encore possible, au-delà de tout nominalisme légal, et à répondre à quoi sert finalement l'action en simulation elle seule. On préserve l'ancienne idée auparavant exprimée, selon laquelle l'action en simulation n'a point de raison fonctionnelle indépendante, voire pratique, elle étant toujours dépendante de l'intérêt concret du demandeur – promu subséquentement (annulation, exécution, responsabilité etc.). Dénoncer uniquement un mensonge juridique accompli ne vaut à rien en soi, car le droit (civil) n'est absolument pas une quête à tout prix de la vérité.

Mots-clés : action en simulation ; dénoncer la simulation ; inopposabilité ; opposabilité ; situation des tiers et des ayants cause à la simulation ; simulation conventionnelle.

SIMULATION IN ACTION OR AN ILLUSION ACT OF LEGAL NOMINALISM

Abstract: The Romanian Civil Code of 2011 assigned to the legal institution of simulation more articles than the previous Civil Code but, at the same time, imposed the use of fourteen new public registries dedicated to the publicity of rights. Contradiction in terms? Given this legal basis, it remains to be seen in practice whether simulation remains possible in the face of this legal nominalism and if the legal action brought on the grounds of simulation is nevertheless feasible. We hold on to the idea, previously stated that the legal action based on simulation does not have a distinct functional or practical purpose beyond the fulfilment of the plaintiff interest

– to promote the annulment, execution, civil liability etc. subsequently. The mere indictment of a juridical lie does not have its purpose in civil law because it is not in search of truth at all cost.

Keywords: simulation, opposability, effects of simulation on third parties or acquirers, conventional simulation.

Legenda sfidează realitatea; doar prima promite iluzii consistente. Poate de aceea și simulația¹ contractuală se bucură încă de o aură analitică, umbrind anodinel său practic. Tot astfel se explică și de ce Codul civil, pradă iluziei, consacră simulației șase articole², simultan cu antidotul: publicitatea legală – proclamată deja principiu³ plenar al vieții juridice civile. Chiar dacă acest principiu ar fi întrutotul doar visat, adevărul rămâne că efectiv Codul civil înființează încă paisprezece sisteme speciale de publicitate, alături de cele deja notorii (cartea funciară și AEGRM⁴). Să ne întrebăm cum e posibil tehnic să coexiste actul secret cu principiul publicității? Să găsim breșe în sistemele de publicitate care să permită încolțirea unei simulații licite și eficiente?

Aparent, simulația e posibilă inclusiv în ipotezele pentru care e obligatorie îndeplinirea unor formalități de publicitate (constitutivă juridic).

¹ F.A. BAIAS, V. CÎLȚEA – Acțiunea în declararea simulației, RRDP nr. 4/2018, p. 205; F.A. BAIAS – Simulația. Studiu de doctrină și jurisprudență, ed. Rosetti, București-2003; G. CHIVU – Simulația în teoria și practica dreptului civil, ed. Argonaut, Cluj-2001; L. POP, I.F. POPA, S.I. VIDU – Curs de drept civil. Obligațiile, ed. Universul Juridic, București-2015, p. 165; P. VASILESCU – Drept civil. Obligații, ed. Hamangiu, București-2017, p. 511.

² Art. 1289-1294 C.civ.; vechii legiuri civile ajungându-i un singur text, art. 1175 C.civ.1865.

³ Art. 18-24 C.civ. Publicitatea ucide intimitatea. Dreptul civil nu mai e demult unul al încrederii, ci al opozabilității, al efectelor trâmbițate *erga omnes*. Da, securitatea civilă o cere! Însă tocmai această intimitate juridică se vrea restabilită de însăși existența simulației – teoretic, evident. Jocul e închis; pariul, pierdut.

⁴ Arhiva Electronică de Garanții Reale Mobiliare.

De pildă, actul de înstrăinare imobiliar fictiv e înscris în cartea funciară, părțile sale iluzionându-se că înstrăinătorul rămâne în continuare proprietar. Însă, dincolo de nominalismul său, simulația produce doar efecte putative, căci regulile de carte funciară înlătură mecanismele simulației, care se vădește practic inutilă. Deci?! S-ar putea să existe o incompatibilitate atât intelectuală, cât și funcțională între simulație și sistemele de publicitate, cu atât mai mult cu cât acestea sunt constitutive de drepturi. Prin urmare, la adoptarea Codului civil trebuia ales (cel puțin) între cartea funciară și simulație. Sigur, astăzi în dreptul civil *de lege lata*, coexistă două principii antagoniste – publicitatea drepturilor și simulația contractuală.

În rândurile următoare, ne interesează nu simulația în ansamblu, ci doar unele aspecte legate de acțiunea în simulație⁵. Vom încerca să stabilim dacă diferitele specii de simulație impun aceleași concluzii, când vorbim de acțiunea omonimă. Caracterizarea acțiunii nu privește neapărat unghiul procesual⁶, căci acțiunea nu poate fi decât una în constatare, ci independența ei substanțială și depistarea locului său în arsenalul celor vizați (sau interesați) de simulație. Cu această ocazie, vom detecta inclusiv dacă există deosebiri față de vechea legiuire civilă, încercând să dezambiguizăm și efectul său antinomic – opozabilitate/inopozabilitate.

Din aceste rațiuni, mai întâi vom cerceta actul fictiv (I), urmând simulația prin deghizare (II) și terminând cu exotica interpunere de persoane (III).

⁵ Pentru detalii legate de această acțiune, inclusiv caracteristicile sale, v. F.A. BAIAS, V. CILȚEA – op.cit., p. 220.

⁶ În sensul art. 35 C.proc.civ. *Idem*, p. 221.

(I) **Actul fictiv** ar putea prinde frecvent forma practică a înstrăinării fictive. Tehnica ar permite o diminuare aparentă a activului patrimonial, în scopul iluzionării celor care ar avea interes să culeagă sau să urmărească patrimoniul înstrăinătorului fictiv. Elementul de înșelătorie e patent și de esența înstrăinării fictive; ar fi greu de admis un transfer imaginar patrimonial care să nu fie comis cu bună-știință, adică cu rea-credință și îndreptat împotriva cuiva (/ceva). Putem întreba și dacă o prezumție simplă de fraudă nu ar fi firesc să însoțească acest tip de simulație, exceptată astfel *de plano* de la principiul liceității simulației. Adică, avem un concert fraudulos, prin care se mimează strămutarea, fără să conteze prea mult discuția despre titlul său. Primii care ar cădea în plasa astfel întinsă ar fi chiar creditorii chirografari⁷. Aceștia ar crede – cel puțin la prima citire a actului fictiv –, că șanselor lor de a obține satisfacție pe calea urmăririi silite a înstrăinătorului (aparent) s-au subțiat ori sunt chiar zero. Răbdare, cât prescripția extinctivă a creanței, își vor spune aceștia ...

Cum ar funcționa totuși fictivitatea? În perioada interimară – adică din momentul încheierii actelor simulației și până la denunțarea sa publică, prin introducerea unei acțiuni în simulație –, înstrăinarea fictivă se constituie într-o excepție de la principiul liceității simulației. Aceasta pentru că simulanții nu privesc actul juridic decât ca un simplu fapt, instrument cu ajutorul căruia urmăresc să fraudeze interesele legitime ale altora sau chiar

⁷ B. STARCK, H. ROLAND, L. BOYER – Obligations. Le contrat, ed. Litec, Paris-1995, p. 407; ÎCC dec.civ. I/1940, PR-1941, III 75, iar pentru prejudiciul astfel creat, v. C. HAMANGIU – Codul civil adnotat, vol. III, București-1925, p. 41, pct. 15. În principiu, în materia simulației, nu ne interesează situația creditorilor garantați real, pentru că aceștia nu sunt (atât de) sensibili la fluctuațiile patrimoniului creditorului lor.

a tuturor, când va fi o fraudă la lege⁸. Mai apoi, fiind de esența alienării fictive ca acordul simulatoriu să se reducă⁹ la intenția reală de a nu înstrăina nimic, conchidem că înstrăinarea aparentă se sprijină pe o cauză falsă. Operațiunii juridice simulate îi lipsește scopul specific, propriu unui act efectiv de înstrăinare (*e.g.* vindere, donație); cauza sa este doar un *animus simulandi*. Acest aspect transformă actul într-un fapt juridic? Poate, din moment ce intenția simulanților nu este decât de a menține *erga omnes* fictivitatea, în timp ce *inter partes*, ei reiterează ferm hotărârea juridică în sensul inexistenței¹⁰ fără dubiu a înstrăinării.

Oricum, fictivitatea trebuie analizată ca o manifestare de voință făcută cu intenția de a crea doar aparențe înșelătoare adresate terților¹¹. Aparența¹² constituie, de altfel, esența înstrăinării fictive, iar nu fascicolul de raporturi juridice specifice contractului concret prin care aceasta s-a realizat. Fictivitatea nu naște raporturi juridice complexe între simulanți, ci numai simpla obligație de a menține o apariție juridică fără fond și înșelătoare. Aparența deliberat creată de simulanți lipsește actul ostensibil de cauză, făcându-l anulabil ori nul absolut. Dacă se acceptă ideea că actul fictiv e *de plano* animat de rea-credință, iar convența simulanților e consubstanțială simulației, am putea conchide că e vorba de (regulă de) nulitatea absolută¹³. E

⁸ Pentru aspecte practice privind condițiile fraudei la lege, v. P. PERJU în Dreptul nr. 4/1993, p. 49 și urm.

⁹ S-a preferat uneori identificarea acordului simulatoriu cu actul secret, v. V. STOICA, M. RONEA – notă la dec.civ. a TS nr. 934/18.05.1985 în Dreptul nr. 2-3/1991, p. 47.

¹⁰ Adică mai pretențios spus, inopozabilitate plus voința patentă de inexecutare a înstrăinării fictive.

¹¹ Acest aspect nu poate fi dedus numai din lipsa actului ascuns, v. CSJ, dec.civ. nr. 1823/1992 în Dreptul nr. 10-11/1993, p. 124.

¹² M. DAVID – Eseu asupra cunoașterii în dreptul civil, ed. Universul Juridic, București-2017.

¹³ Art. 1238 alin. (2) C.civ.

o lipsă imorală, simulanții căutând de la bun început să joace împotriva tuturor celorlalți. Evident, că într-o speță concretă, ar putea fi vorba și de o fraudă la lege, când simulația își consolidează ilicitul indubitabil, iar sancțiunea specifică este tot nulitatea absolută¹⁴. Însă, ceea ce am vrea să subliniem nu este atât ideea că există cazuri de nulitate absolută a fictivității, cât realitatea că acest tip de nulitate ar fi însăși sancțiunea tipică ce izbește orice act fictiv. De unde am putea deduce că sancțiunea simulației nu e întotdeauna una fixă și generică – inopozabilitatea (actului secret), aplicabilă oricare ar fi specia concretă de simulație.

În fine, specificitatea înstrăinărilor fictive se răsfrânge și asupra regimului acțiunii în simulație. Trecem în revistă aici în mod distinct cazurile în care o asemenea acțiune este promovată între simulanți (I.a), evident fără să-i uităm pe succesorii cu titlu particular (I.b) și pe creditorii chirografari (I.c).

Între simulanți (**I.a**)¹⁵, acțiunea în simulație se justifică – practic și de regulă, numai dacă se pretinde executarea actului ascuns sau desființarea acestuia. Principiul *pacta sunt servanda* și voința reală a părților sunt temeiurile de drept pentru care, între simulanți, numai actul ascuns ar trebui să își producă efecte vizate. Deci, atunci când una dintre părțile înstrăinării fictive ar cere denunțarea simulației, pentru a obține mai apoi executarea actului ascuns, acțiunea sa nu poate fi primită. Aceasta, nu atât pentru că acțiunea ar fi perfect absurdă, ci sub motiv că actul ascuns pur și simplu nu există juridic. Prin recursul la fictivitate, simulanții nu au ascuns ochilor terților un alt act decât cel public, ci tocmai realitatea că între ei nu s-a încheiat

¹⁴ Art. 1237 C.civ.

¹⁵ F.A. BAIAS, V. CÎLȚEA – op.cit., p. 236.

nicio operațiune juridică; aspect perfect cunoscut de reclamant. Ar fi cazul să i se impute acestuia propria turpitudine, pentru a i se respinge acțiunea? Ar fi suficient să fie invocat de pârât principiul *pacta sunt servanda*? E suficient să discutăm de nulitatea actului public? Sau poate acțiunea în simulație ar trebui respinsă pentru lipsă de interes între autorii înstrăinării fictive ori pe inexistența obligației (publice) de executat sau pe executarea obligației (secrete) de a nu face (transferul patrimonial)...? Orice alegere este legitimă și întemeiată.

Dar să depășim ananghia de mai sus. Limpede, executarea actului ascuns ar impune nu repudierea fictivității, ci menținerea sa. Doar că o asemenea alegere juridică este incompatibilă cu însăși esența acțiunii în simulație și cu statutul de simulant al reclamantului. În schimb, dar la fel de epatant, dacă unul dintre simulanți ar introduce acțiunea în simulație cu intenția de a cere executarea actului fictiv, el se va lovi de ficțiune, care îi va fi opusă de celălalt simulant, și pe care e ținut să o respecte. Simulația nu abrogă și nici nu suspendă principiul *pacta sunt servanda*, ci chiar se sprijină pe el. În această din urmă ipoteză, simulația va fi invocată pe cale de excepție și ar trebui primită. Pentru că între simulanți, produce efecte voința lor reală, aflată în miezul lui *pacta sunt servanda*, ceea ce impune ca obligatorie¹⁶ simulația între părțile sale, căci ea nu e decât un contract.

Unul dintre simulanți ar putea acționa în nulitate, pentru a desființa înstrăinarea fictivă, indiferent dacă în speță ar fi vorba de o fraudă la lege ori de o altă cauză concretă de nulitate absolută. Caz în care nu ar fi exclus să asistăm la următorul montaj tehnic: o acțiune în simulație (prin care se

¹⁶ Dincolo de figurile de stil, tehnic între părțile simulației, actul secret nu le este atât opozabil, cât obligatoriu; opozabilitatea fiind ceva ce interesează pe ceilalți, iar nu pe contractanții simulației.

dovedește caracterul fictiv al înstrăinării) însoțită de una în constatarea nulității absolute (urmărindu-se astfel desființarea operațiunii fictive). Remarcăm că sancțiunea aplicabilă (actelor simulației) este nulitatea, operând *erga omnes*, iar nu inopozabilitatea. Inopozabilitatea nu are tăria juridică de a desființa actul fictiv, după cum nici nu își extinde efectele față de toți. În fine, sancțiunea aplicabilă în speță este consecința acțiunii în nulitate, și nu celei în simulație. Acum, acțiunea în simulație se prezintă doar ca un simplu mijloc tehnic de a învedera adevăratele raporturi contractuale stabilite între autorii simulației, în discuție nefiind de altfel nicio sancțiune propriu-zisă. Aceste aspecte scot în evidență că – atunci când se denunță actul fictiv, acțiunea fiind pusă la cale de unul dintre autorii fictivității –, acțiunii în simulație îi lipsește sancțiunea proprie. Butaforie juridică, o simplă punere în scenă pentru acțiunea în nulitate? Oricum, conchidem că acțiunea în simulație ar avea un rol de „chestiune prealabilă”, dacă nu ar fi chiar... superfluă! Simplu breloc juridic în acest caz, ne-am putea descotorosi de acțiunea în simulație, pentru că nu descurcă părțile ficțiunii juridice.

Numai că acțiunea în simulație este și la îndemâna juridică a succesiorilor simulanților. Ce surprize ne-ar putea rezerva? Atunci când este promovată între succesorii universali (ai părților actului fictiv) sau între aceștia și un simulant, acțiunea în simulație are șanse minime să fie admisă. Pentru că, în cazul în care succesorii universali continuă titulatura și exercițiul drepturilor autorilor lor, soluția trebuie să fie identică cu cea dată pentru simulanți. Însă, dacă succesorii universali invocă un drept propriu, ei se vor constitui în terți și, în principiu, pot utiliza acțiunea în simulație doar dacă actul fictiv le vatamnă interesele. Dar, această ultimă exigență este cu totul străină ideii de înstrăinare fictivă. Nici succesorii universali ai înstrăinătorului fictiv, nici cei ai dobânditorului fictiv, nu pot înregistra vreo pierdere

patrimonială efectivă, ca efect specific și direct al actului simulat; după cum nici interesele lor legitime nu pot fi fraudate prin fictivitate.

Situația patrimonială a acestor succesori nu suportă fluctuații sau modificări în urma simulației, tocmai datorită caracterului fictiv al înstrăinării. Deci, simulația nu poate fi interpretată în sensul că ar fraudă interesele acestora, pentru simplul motiv că un act fictiv nu poate juca împotriva intereselor succesorilor, el neexistând. Pe de altă parte, succesorii universali ai dobânditorului fictiv nu au temei să se îndrepte împotriva înstrăinătorului fictiv sau a succesorilor acestuia pentru a cere executarea înstrăinării fictive, pe motiv că primii sunt ținuți de fictivitate precum autorul lor comun. Rezultă că, principial nu ar putea exista nici conflict de interese și nici concurs între succesorii universali ai simulanților. Totuși, dacă succesorii dobânditorului fictiv vor cere în instanță executarea actului fictiv de transmisiune, pentru a profita apoi de pe urma proprietății fictiv transferate, ar trebui dat câștig de cauză succesorilor¹⁷ înstrăinătorului fictiv, îndrituiți la ridicarea excepției de simulație. Toate aceasta și pentru că fictivitatea nu poate juca în contra intereselor succesorilor înstrăinătorului fictiv, iar *pacta sunt servanda* se impune inclusiv acestor succesori universali.

Ar mai fi de observat că – în ipoteza înstrăinării fictive și judecând după dreptul comun –, vom avea de-a face nu atât cu o acțiune, cât cu o excepție în simulație, având efectele: (1) înlăturarea caracterului ocult al simulației, care era oricum irelevant pentru simulanți și succesorii lor; (2) consolidarea opozabilității fictivității între simulanți și/sau între succesorii acestora; (3) asimilarea succesorilor universali (și cu titlu universal) părților. De unde reiese că acești succesori ar fi părți survenite, iar nu avânzi-cauza,

¹⁷ Sau părți actului de transmisiune fictivă.

cum se susține uneori, iar efectul acțiunii nu e în inopozabilitate, față de cei care acționează.

Dar care e situația *de lege lata* astăzi? Și ne concentrăm doar pe raporturile care îi au ca protagoniști pe simulanți și pe cei asimilați lor. În plus, ceea ce ne interesează ar fi să marcăm deosebirea față de raționamentul de mai sus, care se sprijină doar pe regulile comune aplicabile contractului. Codul civil are două articole pe care le știm incidente în materie (1290 și 1291). Prima remarcă este că acestea nu se ocupă, în principal, de efectele simulației între părțile sale, ci numai față de subdobânditori și chirografarii lor. De unde interesul minuscul pentru actul fictiv, căruia i se aplică norma generală, ce ne amintește că actul „secret produce efectele numai între părți”¹⁸. Remarcăm în plus că, succesorii universali și cu titlul universal sunt asimilați legal părților simulației doar selectiv, adică numai „dacă din natura contractului ori din stipulația părților nu rezultă contrariul”¹⁹. Fictivitatea actului ne oprește să vedem interesul distincției între consecințele unei înstrăinări fictive după cum ar fi colorată *intuitu personae* sau *intuitu rei*. Concluzia ar fi că noul cod nu inovează și nici nu modifică raționamentele permise de normele dreptului comun, care e apt să descâlcească singur relațiile generate de actul fictiv între părțile sale. Unele nuanțe legale există totuși, însă sunt rezervate categoriei de terți, iar de ele ne vom ocupa ceva mai jos.

Deși leagă obligatoriu simulanții, efectele simulației sunt firesc destinate (și) celorlalți. Dobânditorul fictiv trebuie să treacă în ochii celorlalți ca adevăratul proprietar al bunului, iar înstrăinătorul să pară că s-a despuiat de-adevăratelea de acel drept; chiar dacă părțile simulației știu că nu aceasta

¹⁸ Art. 1289 alin. (1) C.civ.

¹⁹ Ibidem.

e realitatea juridică reală. În situația în care transferul de proprietate – sau de orice alt drept patrimonial alienabil –, este supus publicității legale cu efect constitutiv, simulația – în general, actul fictiv – în special, nu își mai poate produce efectele caracteristice, iar regulile simulației devin inutile. E suficient să ne gândim la sistemul de carte funciară, când e guvernat de efectul atributiv al înscrierilor²⁰ imobiliare. Astfel, odată înscris dobânditorul fictiv, subdobânditorul – căruia i s-a transmis dreptul așa-zis fictiv înscris deja în cartea funduară –, este apărat de orice revendicare din partea înstrăinătorului fictiv nu de regulile aplicabile simulației, ci de normele cărții funciare. Concluzia e mai generală și nu privește doar actul fictiv ori cartea funduară: existența unui sistem de publicitate cu efect atributiv de drepturi face de principiu impracticabilă simulația, atât între părți, cât și față de terți.

Dacă acțiunea în simulație pune părțile simulației față în față cu succesorul cu titlu particular al uneia dintre acestea (**I.b**), observăm că o asemenea situație este reglementată expres²¹. Succesorul cu titlu particular al dobânditorului fictiv este în fond subdobânditorul cu titlu particular al dreptului transmis anterior fictiv între simulanți. Subdobânditorul este, clasic vorbind, având-cauza al actului fictiv, iar nu terț²² al acestui act. Teoria clasică a simulației ne-ar ispiti să-l considerăm pe subdobânditor un terț al actului ascuns, și nu având-cauza, căci în situația înstrăinărilor fictive, subdobânditorul de bună-credință nu putea contracta decât cu dobânditorul fictiv, singurul pe care îl putea considera ca adevărat proprietar. În plus, subdobânditorul nu se poate constitui ca atare decât în raport cu un singur act

²⁰ Art. 885 și 887 C.civ.

²¹ Art. 1290 alin. (1) C.civ.

²² Legea se exprimă astfel: „terților care [...] au dobândit drepturi de la achizitorul aparent”, v. art. 1290 alin. (1) C.civ.

juridic, cel care există pentru el, adică doar contractul de înstrăinare fictivă. Tehnic și concret, pentru a explicita raporturile stabilite între acesta și autorul său (fictiv), ar trebui analizat inclusiv regimul aplicabil înstrăinărilor, element variabil, în funcție de natura bunului și specificul sistemului de publicitate²³ incident.

Totuși, actualul cod a preferat o soluție generică – ignorând variabilele juridice, iar soluția *de lege lata* este în sensul că fictivitatea nu poate fi opusă subdobânditorului de bună-credință²⁴. Prin urmare, ceea ce a obținut subdobânditorul, asimilat legal de acum unui terț, este bine dobândit; efectul de bumerang al actului fictiv e evident: el se întoarce împotriva autorilor săi, cărora li s-a întâmplat ceea ce au dorit să evite – înstrăinarea unui drept.

Acțiunea în simulație s-ar putea dovedi – în acest caz –, utilă în raporturile dintre simulanți. Înstrăinătorul fictiv ar avea interes să denunțe simulația cu scopul de a își recupera prejudiciul creat prin înstrăinarea ulterioară a dreptului său de către dobânditorul fictiv. În această situație, acțiunea în simulație se justifică prin combinarea ei cu o acțiune în îmbogățire fără just temei, pentru recuperarea bunului. Însă succesul acțiunilor este condiționat de reaua-credință a subdobânditorului, fiind necesar să fie probat ca acesta trebuia să fi cunoscut adevărul despre simulație, indiferent de

²³ Fictivitatea transferului unui drept tabular nu poate avea efecte *erga omnes* decât dacă simulanții convin la o intabulare fictivă. Caz în care am asista la o succesiune de acte fictive între aceleași părți, operațiunile urmărind să asigure eficiență deplină *erga omnes* a simulației. Dar o asemenea manevră se poate dovedi prea riscantă și costisitoare, pentru a mai prezenta și interes practic. De unde, efectele specifice ale unui sistem de publicitate atributiv de drepturi (cum e cartea funciară) ar putea să zădărnicească simulația, generând consecințe contare celor dorite de simulanți.

²⁴ Art. 1290 alin. (1) C.civ. Aici *bona fides* vrea să indice faptul că subdobânditorul nu cunoștea simulația, biziundu-se pe contractul fictiv și public, când a dobândit dreptul de la achizitorul fictiv.

sistemul de publicitate aplicabil în speță. În ipoteza în care subdobânditorul ar contracta însă cu *verus domino* (înstrăinătorul fictiv), o eventuală acțiune în simulație nu ar prezenta decât un interes limitat, și numai în cazul în care dobânditorul fictiv ar fi intabulat²⁵ și s-ar opune intabulării subdobânditorului, care cunoștea simulația. Acțiunea în simulație va însoți acum o acțiune în rectificarea înscrierilor de carte funduară, pentru ca distrugerea simulației să fie *erga omnes*. Dacă subdobânditorul este de bunăcredință²⁶, orice acțiune în revendicare²⁷ a fictivului înstrăinător este sortită eșecului, ceea ce face inutilă acum o acțiune în simulație împotriva dobânditorului fictiv și a subdobânditorului.

În fine, reamintim că, dacă simulația nu amăgește terții, aceasta eșuează și nu își mai merită numele. Eșecul simulației survine inclusiv atunci când actul aparent este supus unui regim special de publicitate, care zădărnicește efectele actului ascuns. Motiv pentru care o acțiune în simulație, în cazul transmisiunilor supuse publicității legale, își găsește o utilitate redusă și foarte circumstanțiată tehnic, fiind principial evinsă de regulile sistemului de publicitare.

Dacă ar fi să ne referim la relațiile dintre simulanți și creditorii lor chirografari (**I.c**), înstrăinarea fictivă și-ar găsi rațiunea în încercarea de a se fraudă chirografarii, prin subțierea gajului lor general. Prin urmare, creditorii

²⁵ *Brevitatis causa*, folosim exemplul cărții funciare, însă situația ar trebui să fie identică pentru orice alt sistem de publicitate legală, cu efect constitutiv. Soluțiile ar putea să difere, însă, atunci când efectul publicității e doar confortativ.

²⁶ Iar în cartea funciară este intabulat dobânditorul fictiv, când e vorba de drepturi imobiliare supuse acestui sistem de publicitate funciară.

²⁷ Înstrăinător fictiv ar putea justifica interesul unei acțiuni în simulație împotriva dobânditorului fictiv, complinită de o *actio de in rem verso*, străină de ideea revendicării, pentru a-și recupera paguba cauzată de înstrăinarea bunului său.

chirografari ai înstrăinătorului fictiv ar avea interes să desființeze actul fraudulos, probând astfel că bunul (fictiv strămutat) nu a părăsit nicicând patrimoniul debitorului-simulant, pentru a-l putea ulterior executa silit. Se pare că o acțiune pauliană ar fi cea mai potrivită cu interesele și scopurile acestor chirografari frustrați. Dar, ce raport se poate stabili între aceasta și acțiunea în simulație²⁸? Acțiunea în simulație ar fi necesară pentru a se dovedi unele dintre condițiile de admisibilitate ale acțiunii pauliene: fraudă creditorilor și conivența dintre simulanți. De subliniat ar fi și ideea că fraudă pauliană îndreptată împotriva chirografarului nu constă în înstrăinarea în sine, ci tocmai în fictivitatea acesteia. Întrebarea cea mai spinoasă este dacă acțiunea în simulație singură, având scopul de a distruge fictivitatea înstrăinării, ar fi suficientă pentru a deschide creditorului chirografar al înstrăinătorului fictiv calea spre executarea bunului (doar fictiv înstrăinat). Dacă răspunsul ar fi da, urmat de ideea că acțiunea pauliană e inutilă acum, vom asista la singurul caz în care acțiunea în simulație e autonomă, ea nemaivând nevoie de niciun complement juridic.

Oricum, niciun creditor chirografar nu acționează în calitate de terț, ci de având-cauza (al înstrăinătorului fictiv), iar potrivit teoriei simulației, presupusa calitate (de terț) a chirografarului se determină în raport cu contraînscrisul. Numai că actul secret nu produce niciun efect, în sensul că el a fost conceput să nu modifice defel realitatea juridică preexistentă încheierii actului fictiv. Întreaga teorie clasică a transformării avânzilor-cauza ai actului ascuns în terți ai simulației se sprijină pe ideea că avânzii-cauza trebuie puși la adăpost de eventuale schimbări pe care actul ascuns le-ar produce în

²⁸ J. GHESTIN – *Les effets du contrat*, ed. LGDJ, Paris-1994, p. 593; F.A. BAIAS, V. CÎLȚEA – *op.cit.*, p. 241.

situația patrimonială a simulanților. Numai că, atunci când scopul actului ascuns e să conserve *status quo*-ul juridic²⁹, ar fi cu totul inutil să se mențină creditorii chirografari în categoria terților simulației. În plus, un alt argument că discutăm aici despre avânzi-cauza ar fi că acțiunea pauliană este oferită numai creditorilor chirografari, adică avânzilor-cauza actului atacat, iar nu și terților³⁰.

Tradițional și legal, creditorilor chirografari³¹ li se recunoaște o acțiune pauliană pentru a ataca înstrăinarea fictivă, atunci când aceasta le fraudează interesele, iar sancțiunea firească a fictivității devine inopozabilitatea ei. Această sancțiune este însă consecința admiterii acțiunii revocatorii, iar nu a celei în simulație. Cele stabilite mai înainte probează caracterul complementar al acțiunii în simulație. În ipoteza cercetată, se vedește că inopozabilitatea nu este atât o sancțiune care lovește simulația, în sensul că actul ascuns nu va putea fi opus terților datorită caracterului său ocult, cât o sancțiune a fraudei care i-a animat pe autorii actului fictiv. Ceea ce se sancționează nu este, deci, caracterul ocult al fictivității, ci însăși fraudă întrupată în fictivitatea. Inopozabilitatea nu este, aici, urmarea firească a acțiunii în simulație, ci efectul caracterial al admiterii acțiunii pauliene.

Situația creditorilor chirografari ai dobânditorului fictiv pare însă cu totul alta. Aceștia nu pot justifica interesul pentru o acțiune pauliană, căci

²⁹ Prin actul fictiv, simulanții urmăresc tocmai să păstreze între ei ceea ce exista înainte de simulație.

³⁰ Acțiunea pauliană este rezervată numai creditorilor chirografari (considerați avânzi-cauza), iar nu și terților. Totuși, se susține fără excepție că, creditorii chirografari ai simulanților se transformă din avânzi-cauza în terți. Situația este cel puțin paradoxală, deoarece, în acest caz, chirografarii – în noua lor calitate de terți ai simulanților, nu ar mai avea acțiune pauliană împotriva debitorilor simulanți.

³¹ Acești creditori sunt de fapt singurii avânzi-cauza ai simulanților, ceea ce nu a împiedicat legiuitorul să ne prezinte în vrac terții în materie de simulație, v. art. 1290 alin. (1) C.civ.

simulația nu produce nicio modificare patrimonială pe care să se întemeieze o asemenea acțiune, gajul general al chirografarului nepărrând amenințat de fictivitate. Mai mult, dacă chirografarii se ambiționează și intentează o acțiune în simulație, probând *erga omnes* fictivitatea dobândirii, efectul ar fi scăderea patrimonială a debitorului lor – cu valoarea reprezentată de bunul fictiv achiziționat. În termeni tehnici, ar trebui să ne întrebăm și dacă o asemenea acțiune ar prezenta interes pentru chirografarii dobânditorului aparent. Totuși, dacă înstrăinarea fictivă ar fi oneroasă, creditorul chirografar de *bona fides* ar putea fi amăgit de aceasta și ar putea introduce o acțiune oblică cu scopul de a se face plata datorată debitorului său. În acest caz, însă, dobânditorul fictiv (sau chiar înstrăinătorul fictiv) i-ar opune chirografarului său simulația, arătând că nu se poate cere executarea silită a înstrăinării pe motiv de fictivitate. Excepția trebuie primită și va avea drept efect întărirea opozabilității simulației față de chirografarul dobânditorului fictiv. Admisibilitatea acestei excepții constituie încă un argument în sprijinul ideii că poziția creditorilor chirografari este de avânzi-cauza ai simulației prin fictivitate, iar nu de terți ai acesteia, cum sunt prezentați (și) legal.

Care e însă situația *de lege lata*? Și ne concentrăm numai pe raporturile avându-i ca protagoniști pe simulanți și pe creditorii lor chirografari. Codul civil³² declară azi expres inopozabilă înstrăinarea fictivă față de chirografarii de *bona fides* ai dobânditorului aparent. Cu alte cuvinte, ceea ce nu a putut înfăptui actul încheiat între simulanți, desăvârșește legea: efectul translativ rămâne fictiv doar între simulanți, fiind real față de ceilalți. Prin urmare, logica de drept comun înfățișată mai sus este înfrântă în ipoteza de aplicare a art. 1291 alin. (1) C.civ. Textul are un efect achizitiv direct în

³² Art. 1291 alin. (1) C.civ.

favoarea dobânditor fictiv, instituind indirect un beneficiul pentru chirografarii urmăritori ai acestui dobânditor. Reglementarea e bulversantă, căci aparența înstrăinării se vede întărită (numai) în ipoteza în care dobânditorul aparent este urmărit silit. Legea pune unele condiții³³ pentru ca chirografarul să poată efectiv beneficia de efectul achizitiv amintit; exigențe de îndeplinit la momentul introducerii acțiunii în simulație. Aceasta s-ar fi vădit utilă proprietarului aparent și nu atât chirografarilor săi – în lipsa art. 1290 C.civ. Acum însă, creditorii chirografari nu au decât să ignore simulația, iar în cazul unei astfel de acțiuni, să ridice excepția efectului achizitiv prevăzut de articolul amintit.

Plauzibil, concursul între creditorii chirografari ai părților actului de transmisiune patrimonială fictivă poate interesa și practic. În acest caz, fiecare rând de chirografari ar avea interes să invoce un alt act! Codul civil tranșează conflictul între creditorii simulanților, dând câștig de cauză aceluia înzestrați cu o creanță anterioară înțelegerii oculte. Soluția pare arbitrară și fără vreo legătură cu logica simulației, dedusă din principiile care guvernează efectele contractului. Rezolvarea impusă legal ține cont de un criteriu exterior mecanismului simulației – data creanței de executat. De aceea „sunt preferați cei dintâi <creditorii înstrăinătorului aparent>, în cazul în care creanța lor este anterioară contractului secret”³⁴. Cât despre bună-credință, și aceasta este evacuată din discuție. Buna-credința nu este în materie de simulație o simplă exigență morală, ci chiar un criteriu de selecție a actului

³³ Creditorii chirografari trebuie (1) să fie de bună-credință – adică să nu cunoască fictivitatea înstrăinării, și apoi (2) să noteze începerea urmăririi silite imobiliare în cartea funciară sau să pună un sechestru pe bunurile înstrăinate fictiv. Observăm că aceste zise exigențe țin mai degrabă de urmărirea silită, și nu atât de simulație.

³⁴ Art. 1291 alin. (2) C.civ.

care ar trebui își producă efectele (față de terți). Astfel, devine și mai greu de digerat soluția legală, căci cum se poate admite – dacă nu ne silește legea –, ca unul care a știut de contraînscris să invoce actul public, doar pentru că îl avantajează...

Concluzia generală? Este destul de greu de desprins! Dificultatea e cauzată atât de variatele raporturi juridice pe care actul fictiv pare apt să le genereze, cât și de specificul reglementării civile actuale. Am reține totuși că acțiunea în denunțarea unui act fictiv nu este de regulă însoțită de o sancțiune proprie, fiind mai degrabă o condiție prealabilă și utilă unei alte acțiuni judiciare pregătită în aval. *De lege lata* și față de creditorii chirografari ai dobânditorului fictiv, reamintim că se instituie legal un efect achizitiv *sui generis*, de care profită exclusiv aceștia din urmă. Oricum, nici una dintre aceste idei nu constituie argumente pentru evaluarea acțiunii în simulație ca una independentă, în sensul că ar avea efecte specifice și autonome. Practic, acțiunea în simulație e prinsă într-un raționament retrospectiv: urmărim ceva juridic (inopozabilitate, complinirea gajului general, executare etc.), imposibil însă de obținut, fără ca anterior să nu ni se fi dezvăluit starea (de fapt a) simulației. Poate că efectul special al acțiunii în simulație este tocmai decăderea actelor juridice simulate dintr-o stare de drept într-una de fapt (*stricto sensu*), lăsând astfel terenul liber pentru aplicarea unor norme civile speciale.

(II) Actul degvizat are probabil cea mai mare frecvență practică³⁵, iar cu titlu de situație exemplară, trimitem fie la donația degvizată într-un act

³⁵ Pentru donația degvizată, v. T. COVURLUI I, sen.civ. din 8.04.1925, în PR-1926, III, 87; Jud. de ocol Târgul Cârcinog cart.jud. din 5.10.1922, în Pandectele Române din 1924, II, 207; TS dec.civ. nr. 1774/1956, T. Reg. Hunedoara dec.civ. nr. 1538/1954, TS dec.civ. nr. 1051/1961, toate în A. IONAȘCU (coord.) – Contribuția practicii judecătorești la dezvoltarea principiilor

oneros, fie la prețul simulat³⁶. Pentru donația deghizată oneros, ar fi de observat că între simulanți se produc, în perioada interimară a simulației, efectele liberalității, terților fiindu-le rezervată aparența actului oneros. Numitorul comun al actului ascuns și al celui public rămâne efectul translativ de drepturi. Formal și material, ar putea exista ambele acte, acordul simulatoriu ținând de cauza vinderii aparente, în sensul că lipsește cauza obligației cumpărătorului aparent, acesta fiind gratificat (un donatar). Deghizarea consistă în modificarea naturii sau a titlului transmisiunii, concretizată în lipsa contraprestațiilor actului aparent, hotărâtă prin actul juridic ascuns. Pentru prețul deghizat, elementul simulatoriu se concretizează într-o diferență de valoare, existentă între prețul aparent și cel public. Simulanții înțeleg (de regulă) să facă public un preț mai mic³⁷ decât cel real plătit, pentru ca astfel să reducă cuantumul taxelor datorate fiscoi. Avem de-a face cu o deghizare a unei clauze (prețul), adică o simulare a obiectului unei obligații esențiale aparținând actului public.

Urmează să vedem cine și cu ce rezultat poate acționa în simulație, căci acest aspect ne interesează cu precădere, cercetând acțiunea între simulanți (II.a), între aceștia și succesorii universali (II.b), precum și în raporturile cu creditorii chirografari (II.c).

dreptului civil român, ed. Academiei RSR, București-1973, p. 47-51; G. Chivu – op.cit., p. 46 și urm.; pentru deghizarea prețului în altă prestație: TS dec.civ. nr. 298/1969, *ibidem*, p. 39; pentru deghizarea vinderii cu clauză de întreținere în vindere ordinară: TS dec.civ. nr. 854/1989 în D nr. 3/1990, p. 64; pentru deghizarea executării contractului: TS dec.civ. nr. 934/1985 cu notă de V. STOICA și M. RONEA în Dreptul nr. 2-3/1991, p. 49.

³⁶ Când prețul e fictiv, vinderea e nulă, v. art. 1665 C.civ.

³⁷ CSJ dec.civ. nr. 463/1993 în Buletinul jurisprudenței pe anul 1993, ed. Continent XXI & Universul, București-1994, p. 37.

Pentru donația deghizată într-un act oneros și luând în considerare doar relațiile dintre simulanți (**II.a**), aceștia pot cere doar desființarea sau executarea contraînscriului (donația), neavând niciun sens sau succes dacă formulează aceleași pretenții raportat la actul aparent (vânzarea)³⁸. Părțile – acționând în executarea sau nulitatea actului ascuns –, trebuie să denunțe deghizarea, cu scopul de a înfățișa terților (instanței) adevăratele lor raporturi juridice, iar mai apoi să solicite executarea silită sau desființarea acestora. Sesizăm că denunțarea simulației nu este acum însoțită de nicio sancțiune proprie, simulanții dorind numai suprimarea caracterului ocult al contraînscriului, pentru a-l putea înscrie în circuitul civil ostensibil, cu scopul de a i se aplica regulile de drept comun în materie. Denunțarea simulației nu are – în ipoteza discutată –, efect nici în opozabilitate, nici în inopozabilitate.

Nu poate fi vorba de vreo opozabilitate a actului ascuns, căci simulanților le era oricum cunoscută și obligatorie realitatea actului ascuns, în perioada interimară. Nici de opozabilitatea actului aparent nu poate fi vorba, pentru că acesta le era cunoscut simulanților, dar inaplicabil, tocmai ca efect esențial al simulației. Denunțarea deghizării între simulanți nu are efect nici în inopozabilitatea actului public, din considerentele deja arătate. Acțiunea în simulație nu conduce nici la inopozabilitatea actului ascuns între simulați. În raporturile dintre aceștia, singurul act eficient și obligatoriu e cel secret, iar admiterea unei acțiuni în simulație, în sensul inopozabilității acestui act, ar valora dizolvarea principiului *pacta sunt servanda*. În concluzie, acțiunea în simulație s-ar vădi utilă simulanților doar pentru a

³⁸ Soluția se fundamentează pe considerarea voinței reale a simulanților ca singura generatoare de efecte juridice între aceștia; în acest sens, v. TMB dec.civ. nr. 1900/1990 în CD-1991, p. 71; CA Suceava dec.civ. nr. 245/1995 în Dreptul nr. 2/1996, p. 84.

discuta eventuale alte capete de cerere (ulterioare) – o acțiune în nulitate ori executarea actului secret.

Rezultă evident nu numai că denunțarea simulației nu este însoțită de vreo sancțiune proprie, ci și faptul că această denunțare este necesară și prealabilă promovării oricărei acțiuni³⁹ legate de contraînscris. După cum, sancțiunea actului ascuns este atașată numai scopului principal urmărit de simulanți (nulitatea sau executarea silită). În aceste condiții, chiar denumirea de *acțiune* în simulație ar putea fi considerată improprie, căci lipsită de vreo sancțiune specifică, ea se constituie mai degrabă într-o condiție necesară și prealabilă unei alte acțiuni (aceea în nulitate ori în executare), decât într-un mijloc juridic autonom.

Dacă privim la raporturile dintre simulanți și succesorii lor universalii (II.b), situațiile și soluțiile sunt identice cu cele prezentate mai sus, atâta timp cât denunțarea simulației este practică între părți și cei asimilați⁴⁰ lor. În plus, ar mai trebui remarcat că succesorii universalii ai dobânditorului nu au interes să denunțe simulația, datorită efectului translativ, comun celor două acte prin intermediul cărora se realizează simulația. În fine, mecanismul deghizării nu are tăria nici de a fraudă interesele succesoriilor universalii ai simulanților. Cu toate acestea, acest tip de succesori ar putea fi totuși angrenați într-o acțiune în simulație, în ipoteza conflictului lor intern de interese (succesori ai dispunătorului *vs.* succesori ai dobânditorului).

Succesoriilor universalii ai dispunătorului pot fi fraudăți atunci când liberalitatea încheiată de autorul lor ar depăși cotitatea disponibilă (succesorală). În această situație, succesoriilor universalii vor avea tot interesul

³⁹ *e.g.* în nulitatea sau executarea acestuia.

⁴⁰ Adică succesoriilor universalii și cei cu titlu universalii.

să atace donația excesivă printr-o acțiune în reducere⁴¹. În acest perimetru și animați de dreptul lor propriu⁴², succesorii universali sunt îndreptățiți să denunțe simulația, ca mai apoi să obțină și reducerea donației (deghizate). Acum, denunțarea deghizării are menirea, pentru succesorii universali ai dispunătorului, de a dezvălui caracterul ocult al actului de care erau ținuți⁴³. Efectul prim și automat, deși indiferent lor, va fi stabilirea opozabilității *erga omnes* a contraînscrisului. Fiindu-le indiferentă și neprofitabilă, opozabilitatea astfel obținută nu poate fi, deci, nici ceea ce urmăresc aceștia, nici sancțiunea specifică acțiunii în simulație, acum. De altfel, apare evident că succesorii dispunătorului denunță deghizarea vinderii cu unicul scop ca ei să nu fie ținuți de ea și să se constituie în terți, invocând dreptul propriu de a cere reducerea donației.

La o primă vedere, denunțarea simulației ar produce efecte eterogene: opozabilitatea actului ascuns – față de terții anteriori denunțării simulației, dar și inopozabilitatea aceleiași operațiuni – față de succesorii universali ai dispunătorului, care până la acest moment păreau avânzi-cauza ai actului ascuns. Dacă însă se acceptă ideea că acești succesori nu pot fi decât terți sau părți survenite, efectele situației se vor înfățișa ca fiind omogene. În schimb, sancțiunea urmărită de succesorii universali ai dispunătorului este cea proprie acțiunii în reducere⁴⁴, ea nefiind o consecință juridică a acțiunii în simulație. Rezultă că denunțarea simulației nu este – nici în acest caz –,

⁴¹ M. ELIESCU – Curs de succesiuni, ed. Humanitas, București-1997, p. 437-439; J. KOCSIS, P. VASILESCU – Drept civil. Succesiuni, ed. Hamangiu, București-2016, p. 230.

⁴² Dreptul propriu se poate materializa, așa cum am văzut mai sus, nu numai în posibilitatea succesorilor de a cere reducerea, ci și în raportarea donațiilor, atunci când sunt îndeplinite condițiile speciale pentru aceasta.

⁴³ Art. 1289 C.civ.

⁴⁴ M. ELIESCU – op.cit., p. 444.

însoțită automat de o sancțiune proprie și specifică; dezvăluirea simulației pregătind doar terenul punerii în operă a unei alte sancțiuni, atașate unei acțiuni distincte⁴⁵, cea în reducere a liberalității excesive.

În ipoteza eventualului concurs între succesorii universali ai simulanților, trebuie repetat, dintr-un început, că acesta ar fi cu totul exclus în sânul succesorilor universali ai dobânditorului. Toți succesorii sunt prinși în aceeași împrejurare, având toți același interes juridic față de dreptul autorului lor, ei fiind și părți survenite la norma creată de acesta.

În schimb, între succesorii universali ai dispunătorului ar putea izbucni un război intestin. Ne gândim, de pildă, la ipoteza în care simulația intervine între o persoană și unul dintre erezii săi rezervatari. Astfel, deși ținută *ad interim* de donație, după moartea dispunătorului, succesorul donatar are tot interesul să opună în continuare actul deghizat (vinderea) celorlalți succesori universali ai autorului lor comun, numai că aceștia din urmă sunt îndrituiți să reclame reducerea donației excesive. Prin denunțarea simulației, reclamanții ținesc mai departe: să probeze caracterul excesiv al donației deghizate, cu scopul reducerii acesteia. Deși denunțarea deghizării se dezbate în sânul aceleiași categorii de persoane⁴⁶, observăm că unele dintre acestea își păstrează calitatea de părți survenite ale simulației, pe când altele rămân în continuare terți. Situația este numai aparent paradoxală. Ea se explică prin participarea unor moștenitori ai simulantului-donator la încheierea simulației, ceilalți erezi fiind animați însă de interese distincte și drepturi diferite, ceea ce îi forțează să se raporteze altcum la simulație față de autorii (sau continuatorii) acesteia.

⁴⁵ Unii se întreabă inclusiv „dacă această acțiune nu se reduce de fapt la o simplă dezbateră asupra probelor”, v. J. GHESTIN – op.cit., p. 600.

⁴⁶ Succesorii cu titlu universal ai unui simulant.

Ar mai interesa aici și acțiunea în justiție care ar opune creditorii chirografari simulanților (II.c), fără să uităm și de succesorul lor cu titlu particular. Soarta juridică a creditorului chirografar al înstrăinătorului depinde de interesul acestuia, dar și de efectele pe care deghizarea le-a produs față de el. Astfel, înșelat de deghizare și încredințat că între debitorul său și dobânditor a intervenit un act oneros, creditorul înstrăinătorului ar putea intenta o acțiune oblică, prin care să ceară executarea prestației datorată debitorului său. Vedem că denunțarea simulației nu are niciun sens pentru chirografar, întrucât el nu are interes la donație, pe care, de altfel, se presupune că nici nu o știe. Dacă înstrăinătorul opune chirografarului său simulația, creditorul e ținut să o respecte, mai puțin dacă ar dovedi fraudă intereselor sale. În cel din urmă caz, creditorul chirografar va trebui să se reorienteze în alegerea mijloacelor juridice apte să îi apere interesele, formulând o acțiune pauliană. De subliniat că numai în această ultimă împrejurare denunțarea simulației prezintă interes pentru chirografar. În plus, amintim că chirografarul înstrăinătorului acționează în calitate de având-cauza al debitorului său, iar nu de terț. Aceeași calitate juridică o păstrează chirografarul și când introduce acțiunea oblică, pe motiv că o asemenea acțiune este rezervată numai avânzilor-cauza, iar actul deghizat îi este opozabil doar de la momentul exhibării acestuia, făcută de debitorul său, exact ca orice altă convenție încheiată de cel din urmă⁴⁷.

În ceea ce îi privește pe creditorii chirografari ai dobânditorului, ei nu au interes în denunțarea simulației, datorită numitorului comun al actelor juridice cuprinse în mecanismul simulației: efectul lor translativ. Efectul

⁴⁷ Creditorul chirografar rămâne întotdeauna având-cauza al actului ascuns, când nu justifică un interes propriu și exercită un drept aparținând debitorului său simulant, v. J. GHESTIN – op.cit., p. 597.

transmițător justifică și celelalte mijloacele juridice de care dispune creditorul chirografar, pentru a-și apăra interesele. În acest sens, chirografarul dobânditorului ar avea o acțiune oblică, ea fiind însă cu totul străină ideii de simulație. Conflictul de interese între creditorii chirografari ai simulanților este exclus. Efectul translativ comun al actelor care compun deghizarea, precum și interesele distincte ale chirografarilor⁴⁸, fac improbabilă ciocnirea juridică a chirografarilor. Aceeași concluzie se impune și pentru simulația concretizată în prețul deghizat, dar pe temei diferit; chirografarii simulanților au acum un interes comun: prețul cel mai mare.

În fine, situația succesoriului cu titlu particular al dreptului deghizat transmis este simplă de decelat, tot datorită efectului translativ, comun atât actului ascuns, cât și celui public⁴⁹. Astfel, această persoană poate primi valid doar de la dobânditorul deghizat, caz în care se va aplica dreptul comun actului aparent, inclusiv în situația transmisiunilor succesive. Spre deosebire de actul fictiv, unde subdobânditorul putea să contracteze și cu înstrăinătorul fictiv, când actul translativ este deghizat, înstrăinătorul se despoaie într-adevăr de dreptul transmis, iar subdobânditorul cu titlu particular nu ar avea niciun interes să denunțe deghizarea, chiar dacă ar cunoaște-o, el păstrându-și poziția de terț față de actul ascuns.

O concluzie? Am putea repeta cele deja surprinse la finele primei analize: acțiunea în simulație folosită în denunțarea deghizării convenționale nu are niciun efect specific, ea dovedindu-și utilitatea practică numai în calitate de chestiune prealabilă, de discutat înainte de promovarea acțiunii în

⁴⁸ Unul va fi interesat de titlul (oneros sau nu) al strămutării, iar celălalt de dreptul transmis.

⁴⁹ Evident, problema nici nu are sens în cazul deghizării prețului.

realizarea unui drept propriu al reclamantului. Lipsa caracterului patrimonial al acestei acțiuni este patentă, iar independența sa – o simplă figură de stil.

(III) Interpunerea de persoane ar putea fi folosită⁵⁰ și ea cu scopul de a se eluda anumite dispoziții legale, printre care se numără, în special, normele legate de capacitatea de a contracta⁵¹. Astfel ne putem explica de ce legiuitorul a fost tentat să reglementeze expres⁵² anumite cazuri de nulitate în materia simulației prin interpunere de persoane. Totuși, spre deosebire de actul fictiv, tehnica *prête-nom*⁵³ nu are nimic ilicit în sine, ea putând servi inclusiv unor scopuri nobile, atunci când de pildă dispunătorul ar dori să rămână necunoscut gratificatului.

Să cercetăm în continuare mecanismele acestei specii de simulație și consecințele denunțării sale. Regula este că, în perioada interimară, efectele actului încheiat public de împrumutătorul de nume⁵⁴ se produc între contractantul acestuia și mandantul ocult, adică cel care a consimțit în secret să contracteze ostensibil prin *prête-nom*. Aceste efecte leagă nemijlocit

⁵⁰ G. CHIVU – Limitele simulației în teoria și practica dreptului civil *apud* M. MUREȘAN (coord.) – Dinamica relațiilor sociale reglementate de lege oglindită în teoria și practica dreptului, Cluj-1988, p. 189.

⁵¹ ÎCCSJ dec.civ. nr. 5782/2013 (nepublicată), unde prin interpunere s-a urmărit eludarea dispozițiilor privind incapacitatea de a dobândi terenuri de către străini, instanța făcând distincție netă între acțiunea în simulație și cea în anularea actului.

⁵² Art. 992, 1033, 1653 și 1654 C.civ. F.A. BAIAS, V. CÎLȚEA – op.cit., p. 233.

⁵³ Tehnica este a împrumutului de nume (*prêter le nom*). Adică, mandantul împrumută numele mandatarului său, pentru a fi cunoscut astfel în circuitul civil, iar nu sub numele său adevărat. În acordul simulatoriu poate fi cuprins inclusiv zisul terț contractant, care știe că efectele actului se produc direct între el și mandant, ca la mandatul cu reprezentare. În această ipoteză, simulația a fost imaginată să se adreseze doar celorlalți. În schimb, când terțul nu cunoaște că are de-a face cu un împrumutător de nume, situația e aceea a unui mandat fără reprezentare, simulația înșelându-l inclusiv pe acest terț contractant. Evident, ultima ipoteză pare imposibil de conciliat cu sistemele de publicitate constitutive de drepturi, ceea ce o face nepRACTICĂ.

⁵⁴ Acesta e numit *prête-nom* sau mandatar ocult.

contractantul ostensibil de mandantele ocult, atunci când toți cei trei simulanți sunt de conivență. În schimb, efectele contractului public vor trece însă și prin patrimoniul împrumutătorului de nume, atunci când partenerul contractual al lui *prête-nom* nu a cunoscut calitatea celui din urmă de mandatar⁵⁵ (ocult). Acțiunea în simulație interesează cu precădere între simulanți (III.a), între aceștia și succesorii universali (III.b), precum și în raporturile cu creditorii chirografari (III.c).

Ieșind din perioada interimară a simulației, părțile acesteia (**III.a**) pot avea interes să denunțe împrumutul de nume, pentru a cere fie desființarea unuia dintre cele două acte (cel ascuns ori cel public), fie executarea acestora. În situația *prête-nom*, spre deosebire de celelalte specii de simulație, între simulanți este obligatoriu să își producă efectele atât actul ascuns, cât și cel public. Ceea ce este explicabil, pentru că în acest caz avem de-a face cu o deghizare a persoanei unui contractant al actului public, iar nu cu o dedublare propriu-zisă a operațiunii juridice, prin mecanismul simulației.

Acțiunea în simulație, ținând denunțarea interpunerii de persoane, poate căpăta sens practic pentru mandantul ocult. Acesta ar urmări astfel executarea actului public față de el, în cazul în care mandatarul *prête-nom* ar nega că i-ar datora ceva. Avem de-a face simultan și cu o acțiune în executarea mandatului ocult, care îi angrenează doar pe mandant și pe mandatarul (ocult, *prête-nom*), iar acțiunea va urma regulile dreptului comun. Denunțarea simulației nu este, nici în acest caz, în opozabilitatea sau

⁵⁵ Pentru obligativitatea încheierii unui nou act între mandatar și mandantul său, act prin care să i se transmită acestuia din urmă efectele actului public, v. M. BANCIU – Reprezentarea în actele juridice civile, ed. Dacia, Cluj-1995, p. 164; *contra* Cass.fr. dec.civ. din 8.07.1992 în Code civil Dalloz-1997, p. 923. Pentru opozabilitatea între simulanți a unei hotărâri judecătorești obținută în executarea unei vinderi prin interpunere, v. CA Timișoara, dec.civ. nr. 1394/1995 în RCJB nr. 5/1996, p. 105.

inopozabilitatea mandatului ascuns sau a actului public. Aceasta pentru că mandatul ascuns le este simulanților obligatoriu după dreptului comun, iar actul aparent (obiect al mandatului) împărtășește același regim de obligativitate cu mandatul⁵⁶. Singura consecință directă a denunțării interpunerii de persoane va fi disiparea secretului care, până la acest moment, învăluia mandatul și rolul juridic al persoanei *prête-nom*.

Aceeași concluzie, privind efectul denunțării interpunerii de persoane, se impune și dacă acțiunea în executarea actului public împotriva mandantului oculat e promovată de contractantul ostensibil⁵⁷, acesta cunoscând simulația. Situația juridică a contractantului poate fi asimilată cu aceea a unui terț din materia mandatului, care a contractat cu un reprezentant (propriu-zis). Însă, dacă acest terț nu cunoștea calitatea de mandatar a contractantului său, el ar avea interes la denunțarea simulației numai dacă mandatarul *prête-nom* îi și indică persoana mandantului. În caz contrar, simulația îi rămâne indiferentă contractantului ostensibil, el urmărindu-l doar pe *prête-nom* (cu care a contractat), pentru a obține executarea contractului. În această din urmă ipoteză, contractantului ostensibil – el rămânând un terț contractant, după jargonul din materia mandatului –, nu i se poate opune mandatul oculat, în dorința de a se evita executarea actului public, căci actul ascuns nu joacă în contra intereselor terților. Altminteri, actul ascuns ar putea să îi fie opus terțului contractant în favoarea sa, adică

⁵⁶ Se vor aplica regulile de la mandat.

⁵⁷ Acesta fiind persoana cu care a contractat public mandatarul (ocult), la ordinul mandantului său (ocult).

pentru a se obține executarea contractului secret, îndeplinită nu de mandatar, ci de mandantul ocult⁵⁸.

Din cele de mai sus, deducem caracterul prealabil al denunțării simulației *prête-nom* – raportat la acțiunea în executare a actelor simulate (ascunse și aparente), precum și aplicabilitatea constantă a regulilor de la mandat. Acțiunea în denunțarea împrumutului de nume nu are efectul decât să dezvăluie mandatul ocult, făcându-l inopozabil terțului, doar când acest act secret a fost folosit împotriva intereselor sale. Aceasta și pentru că legea nu proclamă o inopozabilitate de principiu a oricărui act ascuns, ci numai a celui contraînscriș ce este îndreptat împotriva intereselor legitime ale participanților la circuitul civil.

Între părțile înțelegerii de *prête-nom* și succesorii lor universalii (**III.b**) se aplică firesc regulile comune de la simulație, adică cele care guvernează contractul. Ceea ce înseamnă că, atâta timp cât acești succesori nu sunt fraudatși prin interpunerea de persoane sau nu justifică vreun interes propriu, ei rămân ținuți de simulație. În general, ar fi excluse conflictele de interese între succesorii universalii ai simulanților, fiindcă acum există doar un singur act juridic (cel aparent), care produce aceleași efecte atât între simulanți, cât și raportat la terți; simulația ocultând doar identitatea contractanților. Situația succesorilor cu titlu particular nu merită să fie analizată aici, pentru că simulația numită *prête-nom* produce efecte care îi interesează doar prin excepție și numai dacă bunurile nu au un regim administrativ special ori nu sunt supuse publicității legale. De unde, art. 1290

⁵⁸ Nu poate fi exclusă, teoretic vorbind, ipoteza unei nulități relative în situația în care actul aparent includea un element *intuitu personae*, iar executarea acestuia trebuia înfăptuită exclusiv de interpus. Pe de altă parte, întregul raționament înfățișat în cazul executării actelor simulației, se aplică identic inclusiv în situația în care se cere desființarea acestor acte juridice.

alin. (1) C.civ. nu își găsește utilitate dacă simulația este una concretizată în *prête-nom*.

În schimb, creditorii chirografari (**III.c**) ai mandatarului ocult s-ar putea ciocni cu cei ai mandantului său, în ipoteza unei achiziții oneroase făcută prin *prête-nom*. Fiecare dintre acești creditori ar putea avea interes să invoce un alt act juridic, deci, să intenteze o acțiune în simulație. De pildă, se poate susține că dobândirea s-a făcut în profitul și pe capul mandatarului ocult – urmând ca acesta să fie executat de chirografarii săi, care vor invoca în interesul lor actul public (încheiat cu terțul contractant). În timp ce chirografarii mandantului ocult ar fi interesați numai de complinirea patrimoniului debitorului lor, invocând pentru aceasta actul secret și tehnica reprezentării, care face din mandantul-debitor adevăratul proprietar al bunului achiziționat prin mecanismul *prête-nom*. Situația se rezolvă nu prin recursul la alineatul al doilea⁵⁹ al art. 1291 C.civ., ci prin aplicarea primului său alineat.

Textul face inopozabil mandatul secret „creditorilor dobânditorului aparent”, ceea ce autorizează executarea mandatarului ocult, dacă acești chirografari sunt de bună-credință și „au notat începerea urmăririi silite în cartea funciară sau au obținut sechestrul asupra bunurilor care au făcut obiectul simulației”⁶⁰. Concluzia nu este atât de importantă pentru chestiunea simulației, cât mai ales pentru materia reprezentării. Întrucât pe textul de lege amintit, se poate autoriza o executare a mandatarului reputat ocult oricând terții săi contractanți susțin și probează că nu puteau cunoaște că au tratat cu

⁵⁹ Potrivit acestuia, buna-credința nu mai contează, textul constituind o inovație față de ceea ce era anterior, v. . F.A. BAIAS, V. CÎLȚEA – op.cit., p. 240.

⁶⁰ Art. 1291 alin. (1) C.civ.

un mandatar (fără reprezentare). În final, conchidem că art. 1291 C.civ. face nefrecventabil mandatul fără reprezentare, iar acțiunea în simulație e prealabilă executării actului public, făcând inopozabil celălalt act al simulației.

O concluzie generală? Simulația contractuală nu se prezintă ca o figură juridică simplă, omogenă sau univocă. Diferitele ei specii au ca numitor comun doar dedublarea realității juridice, ceea ce nu face deloc simplă misiunea acțiunii în simulație. De cele mai multe ori, o asemenea acțiune se constituie doar într-o condiție prealabilă⁶¹ aditerii unei alte acțiuni fundamentale (pauliană, oblică, în executarea sau desființarea actului etc.), ceea ce răpește consistența acțiunii în simulație. Observând principiul opozabilității contractului, am fi incitați să credem că acțiunea în simulație ar fi una în inopozabilitatea actului secret, care oricum nu era cunoscut celorlalți. Numai că însăși esența simulației, care cuprinde două acte, două cauze distincte, joacă dublu: inopozabilitatea nu este atât un efect al denunțării simulației, cât urmarea valorificării unui drept propriu al câștigătorului acțiunii... Echivocul acțiunii în simulație nu ne îndreptățește să o considerăm o acțiune judiciară independentă, decât dacă ne bazuim pe nominalismul legii, ignorând consecințele efective ale aditerii acțiunii.

⁶¹ Inclusiv autorii care creditează acțiunea în simulație cu un caracter autonom admit că „împlinirea termenului de prescripție cu privire la acțiunea în realizare care însoțește acțiunea în declararea simulației poate determina lipsa de interes a acesteia din urmă”, v. F.A. BAIAS, V. CÎLȚEA – op.cit., p. 243.